

Rapport selskapskontroll Midtre Namdal Avfallsselskap IKS (MNA IKS)

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Fosnes kommune

Møtedato

04.09.2019

Saknr

14/19

Saksbehandler Einar Sandlund**Arkivkode** FE - 037, TI - &58**Arkivsaknr** 18/493 - 4

Kontrollutvalgssekretariatets innstilling:

1. Kontrollutvalget slutter seg til den fremlagte rapport.
2. Kontrollutvalget oversender saken til kommunestyret med slik innstilling til vedtak:
 3. *Kommunestyret tar rapporten til orientering.*
 4. *Fosnes kommunestyre ber det nyvalgte kommunestyret i Nye Namsos kommune fra 01.01.20 følge opp rapportens anbefalinger.*

Vedlegg

Selskapskontroll MNA Fosnes1

Saksutredning

Kommunen har ansvaret for kommunens renovasjon. Uavhengig av om kommunen kjøper avfallstjenesten eller utøver den selv, må kommunen sikre seg at kommunens plikter ivaretas.

Kontrollutvalget bestilte i sak 17/18 den 13.11.18 selskapskontroll med forvaltningsrevisjon av MNA IKS, med slikt enstemmig vedtak:

Kontrollutvalget godkjenner prosjektplan selskapskontroll MNA IKS datert 01.11.18 med slike endringer:

- *Forvaltningsrevisjonstema: Miljøaspektet; Havner sortert avfall der det skal være?*
- *Oppsummering/konklusjon i rapporten må si noe om hvor god er den reelle eierstyring er*

Selskapskontrollene i Midtre Namdal Avfallsselskap IKS (MNA) er hhv. bestilt av kommunene Namdalseid, Namsos, Fosnes, Osen, Høylandet, Overhalla, Nærøy, Bindal, Flatanger og Grong. Bestillingene har bakgrunn i kommunenes planer for selskapskontroll. Selskapskontrollene er samordnet og gjennomført av Revisjon Midt-Norge SA. Den består av en:

- *Eierskapskontroll for den enkelte kommune. (eierskapskontroll er unik for den enkelte kommune)*
- *Forvaltningsrevisjon av Midtre Namdal Avfallsselskap IKS. (Forvaltningsrevisjon innebærer å gjøre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger inn selskapet.)*

Revisor har benyttet intervjuer og dokumentgjennomgang som metode. Revisor har selv vurdert metodebruk og datagrunnlag i prosjektet som tilstrekkelig grunnlag til å svare på problemstillingene, samt egen uavhengighet til de kommuner rapporten omfatter.

Revisjonen avga rapporten den 22.08.19. Ordfører og rådmann har ikke avgitt hørings svar innen fristen den 12.08.19, mens daglig leder i MNA IKS avga sitt hørings svar 05.08.19.

Eierskapskontrollen

Eierskapskontroll handler om hvordan kommunen utøver sitt eierskap i MNA. MNA eies av 13 kommuner, noe som betyr at eierskapet utøves både av den enkelte kommune og av kommunene i fellesskap. Det er kommunestyrets ansvar å påse at eierskapet utøves i tråd med kommunestyrets vedtak og egne retningslinjer.

Det er gitt slik problemstilling:

Utøver kommunen eierskapet i MNA i tråd med kommunestyrets vedtak og etablerte normer for god eierstyring?

Revisor har funnet at kommunen i liten grad utøver eierskapet i MNA i tråd med kommunestyrets vedtak og normer for god eierstyring. Kommunen har en gammel eierskapsmelding i form av en statusrapport. Ordfører som eierrepresentant har gjennomført eieropplæring i tråd med KS` anbefalinger, men det er ikke rutine for å orientere de andre politikerne om aktuelle saker i selskapet. Kommunestyret har dermed ikke en reell mulighet til å gi føringer og utøve eierskapet gjennom eierrepresentanten. Det er ikke utarbeidet instruks for valgkomiteen, noe som er vedtaksfestet. Det gjennomføres eiermøter og selskapet er på tilbudssiden for å komme og orientere i kommunestyrene. Revisor har funnet at eierne er gitt gode muligheter for å sikre seg nødvendig rapportering.

Revisor gir følgende anbefalinger etter eierskapskontrollen:

- *Kommunen må utarbeide en eierskapsmelding og oppdatere denne i tråd med kravene satt i ny kommunelov som trer i kraft høsten 2019.*
- *Eierrepresentanter må følge opp at innkallinger til representantskap med sakliste sendes ut minst fire uker før møtet*
- *Representantskapet bør vurdere å lage en instruks til valgkomiteen*
- *Kommunen bør ha rutiner som sikrer at politikerne jevnlig orienteres om aktuelle saker i selskapet*

Forvaltningsrevisjonen

Revisor har undersøkt følgende problemstillinger:

1. *Er praksis for beregning av renovasjonsgebyret i MNA i tråd med selvkostprinsippet?*
2. *Er rutinene for differensiering av renovasjonsgebyr i tråd med regelverket?*
3. *Er redusert gebyr/fritak gitt i tråd med regelverket?*
4. *Jobber MNA målrettet for å begrense forurensningen og utnytte avfallet som ressurs?*
5. *Hvem har ansvar for deponier og ettersikring av dem?*

1. *Er praksis for beregning av renovasjonsgebyret i MNA i tråd med selvkostprinsippet?*

Retningslinjene for beregning av selvkost i kommunale betalingstjenester fastslår at selvkostprinsippet gjelder uavhengig av hvordan tjenesten er organisert. Når kommunen ivaretar administrative funksjoner på selvkostområdet, som fakturering, regnskapsføring og oppfølging, vil dette være indirekte tjenester i selvkostkalkylen. Dersom kommunen har satt ut hele tjenesten til et selskap, altså både selvkosttjenesten og de indirekte tjenestene, herunder fakturering, vil selskapet som regel være ansvarlig for å utarbeide selvkostkalkylen i sin helhet.

Kommunenes påslag følger kun i varierende grad selvkostprinsippet i beregningen av de kommunale påslagene. For Fosnes opplyses det at tjenesten i sin helhet kjøpes av MNA og at det gis 2% påslag for kommunens administrative kostnader med tjenesten.

Revisor skriver at MNA følger selvkostprinsippet og at selvkost danner grunnlaget for prisen MNA oppgir, men at de er i grenseland med å bygge selvkostfond i mer enn 5 år. Hadde ikke MNA gått med underskudd i 2018 ville fondet vært bygd opp større, noe som ville ha vært et brudd på generasjonsprinsippet.

2. Er rutinene for differensiering av renovasjonsgebyr i tråd med regelverket?

Innen husholdningsrenovasjon får innbyggerne lavere priser hvis de er gode på kildesortering. Vedr. hytterrenovasjon er den differensiert i to satser. Gebyrene er basert på tidligere avfallsmengde og ulikheten mellom de to satsene har sitt grunnlag i skjønn.

Revisor finner at rutinene for differensiering av renovasjonsgebyr er i tråd med regelverket, men at det vil være hensiktsmessig for selskapet å fastsette gebyrer for hytterrenovasjon som samsvarer med de faktiske kostnadene.

3. Er redusert gebyr/fritak gitt i tråd med regelverket?

Renovasjonsforskriften vedtatt av representantskapet i 2017, den ligger til grunn for denne behandlingen. MNA saksbehandler alle søknader selv. Fosnes kommunestyre har ikke behandlet forskriften og revisor har dermed ikke undersøkt dette nærmere. Revisor er av den oppfatning at kommunene burde ha en ensartet ordning for alle kommunene for å sikre likebehandling av selskapets abonnenter, og dermed også klagebehandlingen.

4. Jobber MNA målrettet for å begrense forurensningen og utnytte avfallet som ressurs?

Revisor konkluderer med at selskapet arbeider målrettet for å begrense forurensningen og utnytte avfallet som ressurs. Selskapet og kommunene har imidlertid en utfordring i å skape lokal utnyttelse av avfallet som ressurs, og selskapet er avhengig av å samarbeide med lokale myndigheter og annet næringsliv for å utnytte potensialet.

5. Hvem har ansvar for deponier og ettersikring av dem?

MNA har ansvar for ett deponi på Stormyra og ettersikring av dette. Gjennom at kommunene velger å delta i MNA, har de også påtatt seg ansvaret for dette deponiet og oppfølging av det. Det er satt av midler til ettersikring av deponiet på Stormyra. Revisor har listet opp andre deponier som finnes i MNA-kommunene, jfr. tabell side 90 i rapporten. For Fosnes dreier det seg om 3 deponier.

Revisor har ikke vurdert oppfølgingen av andre deponier enn MNA`s deponi på Stormyra. Kommunene har ansvar for de kommunale deponiene, eiere av private deponier er ansvarlige for disse og dersom forurensere ikke er kjent, – er grunneier ansvarlig.

Hvordan jobber MNA med utvikling og tilnærming til fremtidig krav på renovasjonsområdet?

Dette er en beskrivende del lagt inn i rapportens kapittel 7, der revisor ikke konkluderer eller gir anbefalinger.

Revisor har følgende anbefalinger til MNA:

- *Selskapet bør bidra til at den samlede gebyrberegningen, som danner prisen til abonnentene, synliggjøres*
- *Selskapet bør vurdere grunnlaget for differensiering av hytterrenovasjonsgebyrene*
- *Selskapet bør gjøre tiltak som sikrer likebehandling av søknader om fritak eller redusert renovasjonsgebyr i alle kommuner i IKS-et*
- *Selskapet bør gjøre tiltak som sikrer likebehandling av klager på vedtak om fritak/reduksjon av gebyr i alle kommuner i IKS-et*
- *Kommunene og selskapet bør sammen arbeide for å skape dialog på tvers av næringsliv, kommune og avfallsselskaper for å identifisere muligheter for å håndtere avfall som en råvareressurs lokalt*

Kontrollutvalgssekretariatets vurdering

Rapporten svarer på de problemstillinger som er beskrevet i prosjektplanen. Metodebruk og datagrunnlag framstår også som tilstrekkelig for å svare på problemstillingene.

Rapporten viser at kommunens utøvelse av eierskapet i MNA IKS har hatt mangler. Likedan fra og med 01.01.2020 opphører Fosnes som egen kommune og går inn som en del av den nye Namsos kommune (bestående av de tidligere Namdalseid og Namsos kommuner i tillegg til Fosnes). Det vil være kommunestyret i ny samlet Namsos kommune som skal utøve eierskapet og tjenestekjøpet fra MNA IKS.

Kontrollutvalget anbefales å slutte seg til innstillingen og sende saken til kommunestyret.